

צָרֹר אֶת הַמְּדִינִים וְהַיָּתִים אוֹתָם: (כ"ה י"ד)

מִיִּשְׂרָאֵל לְבַד אוֹתָם שְׁמָתוֹ בְּשִׁבְלֵי פִנְחָס שְׂרָצוּ לְשַׁלּוֹחַ בּוֹ יָד:

והגם שנשכיל בעיקר הסיבה אשר סבבה מעשה פנחס, לא היה אלא זנות זמרי כי לא הרג פנחס לזמרי על עבודה זרה, אלא ודאי שהמגפה היתה שולטת בזונים, והגם שאמר הכתוב ויכפר על בני ישראל, פירוש שלא כילה כל העם מהם בשביל מחשבת עבודה זרה מהם בשביל הערבות ולעולם ה' לא ויתר על הזונים ויעץ ה' ואמר צרור את וגו', הכוונה בזה להקדים לשנוא המחטיאים גם להתעיב הערב והטוב הבא מהם לאבד כל עץ נחמד וכל מעיין מתוק וכל טוב הבא מהם על אשר גרמו להם עשות רע, והוא על דרך אומרו (פסלים קל"ט) הלא משנאיך ה' אשנא פירוש משנאיך כאלו אמר משנאיך שגורמים לשנאת בחור בטוב כדרך שדרשו ז"ל (סנהדרין: בפסוק כל משנאי אהבו מות אל תקרא וכו'), ובאמצעות מחשבה זו תהיה מתרחקת תאות העבירה מהם ותהיה להם לזרה כי על העבר שונאים הסובב ויולד בהם טבע אלהי, ומדה זו מדה סגוליית היא לחפץ בחיים, ובזה יתכפר עון הקודם במחשבת עבודה זרה גם בארס תאות הניאוף ולא יהיה בהם נגף:

והוא מאמר הכתוב כאן צרור את המדינים פירוש יהיו לכם בגדר צר ואויב לשנאתם ולשנא כל הערב מהם להשחית עצם ולקלקל מעינותיהם זה תמורת מה שהתאוו להם, וזו היא אחד מתקוני התשובה, ואמר צרור לשון הווה פירוש יגבירו בהם השנאה עד גדר שיהיה נקבע בהם טבע הצרירות, ואמר והכיתם אותם פירוש תחכו ליום נקם שתכו אותם, ולזה לא אמר והכו אותם כי אין זמנו עתה, ואמר כי צוררים וגו' הכוונה בזה לומר תנאי הוא הדבר שהשנאה ואויבות שתהיה לכם לא על שסבבו נפילה מישראל שאם כן נאבדה הכוונה של תיקון החטא אלא כי צוררים הם וגו' על דבר פעור אשר החטיאו אתכם בעבודה זרה ועל דבר כזבי וגו' שגרמו לכם להכשל בזנות, וטעם שתלה פרט זה בכזבי לבד לפי שהיא בת מלך והזכיר הגדולה, גם לפי שזנותה היה בפרסום, ואפשר שעל פיה היו כל המופקרות:

עוד אפשר שלזה נתכוון הכתוב במאמר בת נשיא מדין שלא היה צריך שכבר אמר בסמוך כזבי בת צור וגו', אלא בא לומר שלהיותה בת מלך יתפסו בשבילה כל האומה, ודקדק ואמר אחותם לומר הגם שיציאתה היתה ממואב אחותם פירוש אחותם בעצה שבעצתם של מדין יצתה ויחשב הדבר על כלן, ואומרו המוכה לומר שמסרה נפשה עליהם כאח על אחיו, ואומרו ביום המגפה וגו' פירוש המגפה שהיתה על דבר

לְרוֹר אֶת הַמְּדִינִים וגו'. צריך לדעת למה כפל צרור והכיתם, ורז"ל הרגישו ואמרו (נמד"ר פכ"א) כי נתכוון בזה לומר שהגם שצוה ה' (דברים כ') כי תקרב אל עיר וגו' לא תשחית את עצה וגו' זו אומה קלה ובזויה להשחית את עצה וגו' עד כאן, וצריך לדעת מה נקמה היא זו למדין ואדרבה היה להם לקיים, (ס"ט) ואכלת את שלל אויביך שזה הוא יותר נקמה ודאבון נפש, וכיוצא בזה מצינו בקללות התורה (ויקרא כו) ואכלוהו אויביכם:

עוד צריך לדעת אומרו כי צוררים למה הוצרך לנתינת טעם, ולפי דברי רז"ל שאמרו שבא לומר ישחיתו עצה וכו' יש לנו מקום לומר שבא לתת טעם לביטול מצות לא תשחית וגו' במקום הזה כי צוררים, ובתנחומא אמרו וזה לשונם צרור וגו' למה כי צוררים וגו' מכאן אמרו הבא להורגך וכו', ולדברי תנחומא בא הכתוב להודיעך משפט הבא וכו' וזה דרך דרש:

ונראה לפרש בהעיר למה צוה ה' מצוה זו שלא בזמנה, כי מצינו שאחר כך הוצרך ה' לצוות לומר (ל"א כ') נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים הא למדת כי מאמר זה לא היה בזמן הנקמה:

אכן נתכוון ה' במאמר זה לתקנתם של ישראל, לפי שכל אשר יטעום טעם חטא הטבעי השולט באדם שלא לרצונו לו יהיה שלא טעמו אלא בבחינת החושב קשה הוא להפרידו, וכמו שהארכתי בפרט זה בפרשת אחרי מות (ויקרא יח) בפסוק כמעשה ארץ מצרים וגו', וכל עוד שלא נפרד, מהחוטא תאות הדבר ותשוקתו אליו הוא מושלל מהכפרה, וכמו שפירשתי בפרשת בראשית במה שאמר הכתוב (ס"ד) ואלו תשוקתו ואתה תמשל בו, ומה שלפנינו עם בני ישראל טעמו עריבת הזנות מהם במעשה מהם במחשבה, גם נדבקו בפעור דכתיב (כ"ט ג') ויצמד ישראל לבעל פעור ואמרו רז"ל (נמד"ר פ"ט) שנעשו כצמיד וכו' עד כאן, וחפץ ה' לרפאותם בעצת ה' הנכונה כדי לסלק מעליהם המגפה, שהלא תמצא שהיתה המגפה בישראל עד אשר ספו תמו כל הנצמדים לבעל פעור דכתיב (דברים ז') כי כל האיש אשר הלך אחרי בעל פעור השמידו ה' אלהיך מקרבך, ובהכרח אתה לומר כי לא על הכ"ד אלף שאמר הכתוב (ס"ו פ' נלק) ויהיו המתים וגו' ארבעה וגו' הוא אומר שאלו היו משבט שמעון ומתו על שרצו לשלוח יד בפנחס כמאמרם ז"ל (נמד"ר פ"ט) והכתוב אומר אשר הלך אחרי בעל פעור השמידו וגו' הא למדת שהשמיד גם כל הזונים לבד הכ"ד אלף, גם ממה שאמר הכתוב כאן המוכה ביום המגפה על דבר פעור זה יגיד שמתו

ממותרות המורגשות גם מהשחוק ומדברים בטלים כי הם מונעים קיום התורה באדם, ומצאתי לחסידי ישראל שכתבו (אנשי פנחס כ"ח ל"א) כי פה של לומדי תורה דינו ככלי שרת אשר ישרתו במ בקודש כי אין קדושה כקדושת התורה ולזה אסור לדבר בו אפילו דברי חול הגם שאין בהם דברים האסורים, והוא מה שרמז במאמר לפוה שהוא פה העמל בתורה שבו שוכן חצי שמו יתברך, משפחת הפוני פירוש צריך לפנות מפיו כל חוץ מהגות בתורה ובזה נכללים חלק אחד מהמ"ח מעלות שהם במיעוט שיחה במיעוט שחוק במיעוט תענוג וכדומה להם שבענף המותרות:

ואומרו לישוב ירמוז שצריך להרבות בישיבה ולא דרך עראי, גם צריך להתישב בכל פרט ופרט מהתורה עד שיעמוד על עקרו כמצטרך בעומק הלכה כי הוא זה עיקר התורה, ובזה נכללים חלק אחד מהמ"ח מעלות שהם בישוב, ומתישב לבו בתלמודו, שואל ומשיב, המכוין את שמועתו וכו', גם מה שמנו שם שמיעת האוזן, עריכת שפתים, בינת הלב וכו', וכדומה לזה שבענף הבנת השכליות:

ואומרו לשמרון משפחת השמרוני ירמוז לתוספת השמירה המתחייב עשות בן תורה יתר על ההמון כאומרם ז"ל (יומא פו.) היכי דמי חילול השם אמר רב כגון אנא דשקילנא בשרא ולא יהיבנא דמי לאלתר עד כאן. מזה יקיש כמה צריך להשתמר בן תורה בכל פרטי המצות, ואמרו ז"ל (מוכס סלככות פער הפסוק פ"ט) כי חסידים הראשונים היו שומרים חמשים שערי היתר לבל יכשלו בשער האיסור, והוא אומרו לשמרון משפחת השמרוני, כאן מדלגין עד סוף הפסוק.

בני זבולן למשפחתם לסדר משפחת הסרדי לאלון משפחת האלני ליחלאל משפחת היחלאל: {כ"ו כ"ו}

בני זבולן וגו'. רמז הכתוב מעשיהם והמושג ממנו, סדר כמו סדר, וכן דרך הכתוב לקרות לכבש כשב, והכוונה בזה שהיה מסדר לפני יששכר כל הצריך לו למזונותיו, ואלון לשון חוזק ורמז על דרך אומרו (משלי ג) עץ חיים היא למחזיקים בה, ואמרו רז"ל (ויקרא פכ"ט) ללומדיה לא נאמר וכו', ולזה לפי שזבולון היה מחזיק ביד לומדי תורה יחס לו מדה זו, והוא אומרו לאלון:

פעור הא למדת שביום עצמו נגף ה' ההולכים אחר פעור לבד מהכ"ד אלף שאמר הכתוב שאותם היו כלן משמעון שמתו בשביל פנחס, והכוונה בעיקר המאמר להעירם בשנאה טבעית שהיו סיבה לחרות אף ה' בעם, ואין לטעות שהכוונה בזה היא שישנאום בשביל המגפה, שכבר אמר כי צוררים וגו' שלא יצררו אותם אלא על דבר פעור וגו':

בני יששכר למשפחתם תולע משפחת התולעי לפוה משפחת הפוני: {כ"ו כ"ג}

בני יששכר וגו'. למה שקדם לנו כי יששכר הוא בן תורה רמזה התורה בשם זה של יששכר כי דוקא זה ישנו לשכר, וכל חוץ ממנו מה יתרון לאדם בכל עמלו, והוא מה שאמרו בברכות בפרק תפלת השחר (נמ) שצריך לברך ביציאתו מבית המדרש מודה אני לפניך וכו' אני עמל והם עמלים אני עמל ומקבל שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר וכו' עד כאן, והטעם כי לא יעמוד קנין המדומה, והגם שיעמוד הבל הוא. עוד ירמוז כי כל מה שיש בעולם הוא שכר לו כי כל מה שברא ה' לא בראו אלא בשבילו כמו שדרשו ז"ל (כ"ר פ"א) בפרשת בראשית וגו' בשביל תורה וכו' ברא שמים וארץ:

עוד ירמוז למה שאמרו ז"ל (שוקטין פ"ג) עתיד הקדוש ברוך הוא להנחיל לכל צדיק שלש מאות ועשר עולמות, והוא אומרו יש שכר, ואומרו לתולע וגו' רמז הכתוב תנאי השגת התורה בשמות משפחות יששכר, והם מ"ח כאומרם (אבות פ"ו) במשנה שהתורה נקנית בארבעים ושמונה דברים, הנה משמעות תולע יגיד שני פרטים, א' ישים עצמו כעדין זה כאומרם ז"ל (מו"ק טז) על דוד שנקרא עדינו העצני, ב' שיתעסק בפיו כתולע זה שכחה בפיה כי לעמל פה נברא האדם, וב' דברים אלו כוללים כל ענפי הענוה וכל ענפי הלימוד המנויים במ"ח מעלות הנזכרים, ואומרו לפוה משפחת הפוני, יש להעיר למה הוסיף אות שאינה נמנית מאותיות השם שהיה לו לומר משפחת הפוי, אלא רמז לשאר מעלות המנויים שם במ"ח שהם מיעוט שיחה מיעוט שחוק ושאר הענפים הדומים לאלו, והוא אומרו לפוה משפחת הפוני פירוש פוה הוא לשון פה והוסיף לו אות ו' שהוא סוד עץ חיים שהוא עוסק בה יתר על שאר הפיות, גם רמז בסמיכות אות הוא"ו לאות ה"א לומר סוד חיבור המדות באמצעות עסק התורה. ואומרו משפחת הפוני פירוש שצריך לפנותו

לעילוי נשמת
הרה"ח ראובן בן הרה"ח ישראל עוזר קליין זצ"ל
נלב"ע בחג השבועות תשע"א